

**FRIES
VERZETS
MUSEUM**

**Echt vrij
waren
we niet**

Serie: Verhalen kind in oorlog

Tekst: Meike Jongejan

Onderzoek: Mariska de Boer en Hans Groeneweg

Redactie: Jan van Zijverden

Vormgeving: Richard Bos

© 2015, Fries Verzetsmuseum, Leeuwarden

Mede mogelijk gemaakt door het **VSBfonds**

GERRIT FOKKEMA

Op 6 juni 1923 wordt Gerrit Fokkema geboren in Leeuwarden. Hij groeit op in een gezin van zeven kinderen. Zijn ouders handelen in groenten en aardappels. Tijdens de oorlog moet Gerrit in Duitsland werken. Hij wil dat niet en duikt onder. Op een nacht wordt Gerrit opgepakt en belandt hij in het huis van bewaring in Leeuwarden.

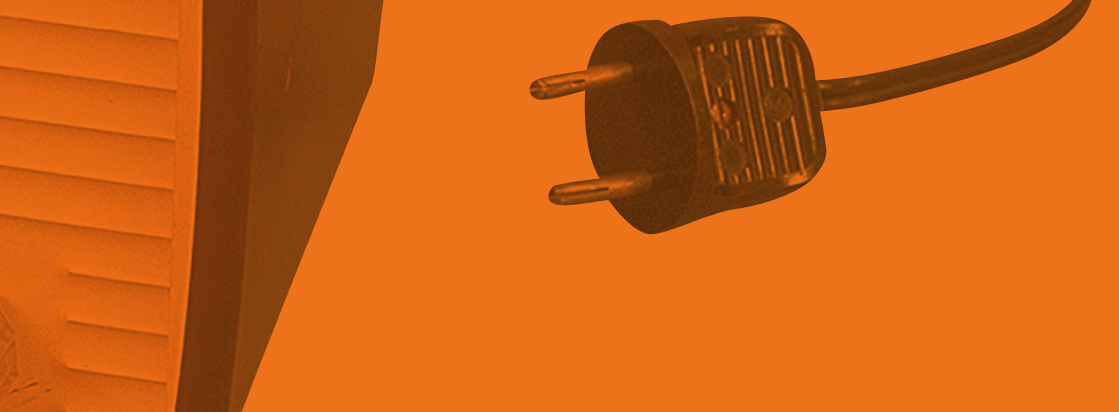
Voorkant Blokhuispoort.

GERRIT VERTELT

Ik was bijna zeventien toen de oorlog begon. Ik werkte bij mijn ouders in de zaak. We waren thuis zeer anti-Duits. We moesten onze radio inleveren. Maar dat deden we niet. Waar we konden, werkten we tegen. Maar echt in het verzet gaan, dat ging zo gemakkelijk niet. Eind 1942, begin 1943 werden jongens en mannen opgeroepen om in Duitsland te komen werken. Mijn broer Douwe en ik kregen ook zo'n oproep. We wilden de Duitsers niet helpen. Toen zijn we ondergedoken.

In de oorlog moest iedereen zijn radio inleveren, zodat niemand naar negatieve berichten over de Duitsers kon luisteren.

Ik dook onder bij mijn meisje, zij woonde buiten Leeuwarden in de richting van Marssum. Daar werd ik gewaarschuwd: ‘denk er om, je bent verraden. Ze kunnen wel eens komen’. Toen ben ik weggegaan. Een half uur later waren de Duitsers er. Ik was net

op tijd vertrokken.

Ik verstopte me een tijdje bij mijn zus in Bergum, maar daar zouden ook razzia's komen. Het leek mij veiliger om terug te gaan naar huis.

Gerrit en zijn verloofde Geertje Tabak in 1943. Gerrit zat bij Geertje ondergedoken.

Mijn broer Ruurd was via zijn baas in het verzet terechtgekomen. Ze drukten de illegale verzetskrant 'Je Maintiendrai'. Mensen van de krant waren opgepakt. We kregen een waarschuwing dat ze ook bij ons konden gaan zoeken naar mijn broer Ruurd. Daarom hadden we thuis een schuilplaats gemaakt.

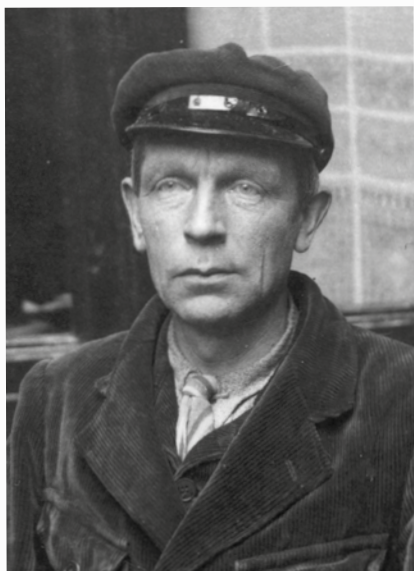
De nacht na de waarschuwing sloeg de SD ons raam in. Voordat ik doorhad wat er loos was, stonden ze al voor mijn bed. Ik kon me niet meer verstoppen. Mijn vader en ik werden opgepakt. Mijn broer Ruurd nog niet, die zat op dat moment ergens anders in de stad ondergedoken.

Broer Ruurd.

Dankzij verzetskranten wisten mensen wat er werkelijk gebeurde in de oorlog. De Duitsers voerden namelijk veel propaganda, hun berichtgeving was onbetrouwbaar.

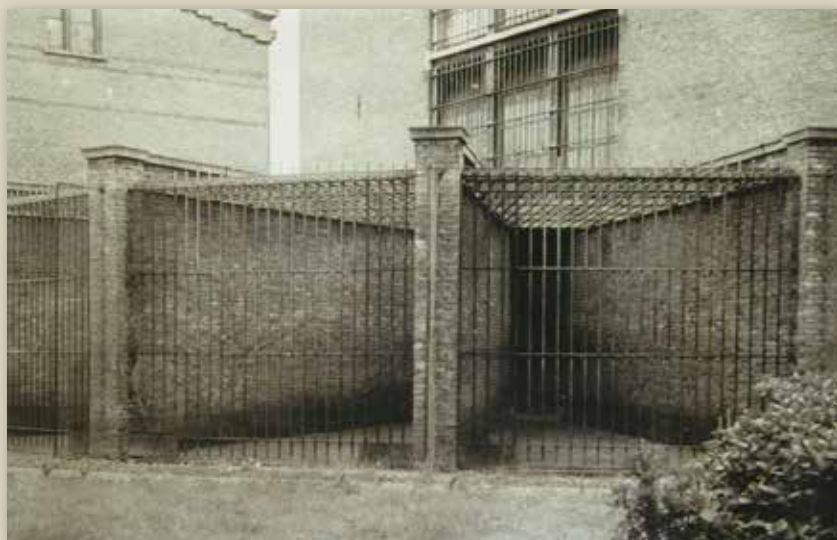
DE SICHERHEITS- DIENST (SD)

Vader Wessel.

De Sicherheitsdienst (SD) had onder andere als taak het opsporen van Verzetssensen

Ze voerden ons af naar het SD kantoor, op het Zaailand. Mijn verhoor was niet zo zwaar, ik kreeg alleen een paar klappen. Maar dat van mijn vader was wel heel zwaar, ze martelden hem. Later op de dag werden we naar de Blokhuispoort gebracht.

In deze kooien mochten de gevangenen naar buiten. Als ze geluk hadden werden ze 's ochtends en 's avonds gelucht.

Ruurd is uiteindelijk ook gevonden. Toen zaten we met zijn drieën in één cel, cel 5. Ik, mijn vader en Ruurd. Dat kon omdat mijn vader leverancier was van de gevangenis. We kenden de adjunct-directeur van de strafgevangenis. Hij heeft geregeld dat we bij elkaar zaten.

We zaten ongeveer drie weken in die cel. We lazen boeken en maakten damborden van geruite theedoeken. Twee keer per dag werden we gelucht in kooien. Dat was wel aardig, even uit de cel.

Op een avond was het rumoerig in de cellenvleugel. Dat gebeurde vaker. Alleen ging onze celdeur nu open. Daar stond een gewapende man met een masker. 'Fokkema's, vlug eruit!' riep hij. Ik zei tegen mijn broer 'het is gebeurd, we worden gefusilleerd'. Maar in plaats van doodgeschoten, werden we juist bevrijd.

Filmstill uit de film *De Overval*.

De Friese Knokploeg overviel op 8 december 1944 de Blokhuispoort. De reden van de overval was dat in november 1944 twee heel belangrijke personen uit het Verzet gevangen waren genomen. Zij moesten, voordat zij door marteling gingen praten, worden bevrijd samen met 49 anderen.

Dit zijn de mannen die de ontsnapping hebben bedacht en uitgevoerd. Hun actie is in 1962 verfilmd voor de speelfilm 'De Overval'.

Ik liep met mijn vader in een groepje naar buiten. In alle spanning van het moment hadden we alle vijf niet goed begrepen waar we naar toe moesten lopen. Loop over de elektrische brug (de Oosterbrug) was de opdracht die we nog wisten. Gelukkig werden we na een onzekere zoektocht gevonden door de persoon die ons naar het eerste onderduikadres moest brengen. Het was koud en ik liep op één klomp en één sok. Mijn andere klomp was onderweg gebroken en heb ik op straat achter gelaten.

De volgende ochtend gingen de luchtalarmsirenes. 'Dit wordt een razzia, ze gaan ons zoeken' zeiden we tegen elkaar. Vanuit mijn schuilplek elders in de straat zag ik een Duitse soldaat met een hond lopen. 'Mijn klomp', schrok ik: 'ze hebben mijn klomp gevonden'. Gelukkig hadden de bevrijders peper gestrooid op de Oosterbrug. Zo konden de honden geen sporen volgen. De soldaat met de hond liep door.

Direct na 'de overval' dook Gerrit onder bij familie Wildeboer in Leeuwarden. Hij bleef bij hen tot 11 januari 1945.

NO. EERSTE DISTR. STAMKAART

LACHTS-
NAAM

Alle Frieswijk

We kregen allemaal een schuilnaam. Ik werd Alle Frieswijk uit Nijmegen. Van januari tot de bevrijding op 15 april dook ik onder bij een Friestalig boeregezin in Blija. Ik sprak Fries, maar mocht dat nu niet meer. Ik kwam immers uit Nijmegen en daar spreken ze geen fries. Echt vrij voelde ik mij niet, want ik liep nog steeds gevaar.

Op zondag 15 april 1945 haalde mijn verloofde me op, de oorlog was voorbij. Samen fietsten we naar Leeuwarden. Daar zag ik mijn ouders, broers en zussen weer. Toen voelde ik mij helemaal vrij.

Echte distributiestamkaart van Gerrit Fokkema en de valse kaart op de schuilnaam Alle Frieswijk.

26634

Kema

Johannes Kolf
alias 'Jodocus'.

Gerrit Fokkema is uit de cel gehaald door Jodocus. Jodocus was de schuilnaam van Johannes Kolf. Hij is de enige overvaller die het einde van de oorlog niet heeft meegemaakt. Hij werd 29 januari 1945 neergeschoten door een Nederlandse SS'er. Johannes Kolf werd 29 jaar.

BLOKHUISPOORT

Bij de overval op de Blokhuispoort worden negenendertig mannen, elf vrouwen en één bewaarder bevrijd. In totaal eenenvijftig mensen. Dit gebeurt op 8 december 1944. De Duitsers reageren met controles en razzia's. Ze vinden hierbij niet één van de bevrijde gevangenen of overvallers terug.

In het Fries Verzetsmuseum is een zaal ingericht ter herinnering aan De Overval. Ook in de voormalige gevangenis is permanent aandacht voor de bijzondere verzetsactie.

Kijk voor meer informatie op de website **www.blokhuispoort.nl**

Monument ter herinnering aan de Overval aan de muur van de Blokhuispoort.

FRIES VERZETS MUSEUM

Fries Verzetsmuseum, Wilhelminaplein 92, 8911 BS Leeuwarden

T: 058 255 55 00, E: info@friesverzetsmuseum.nl, www.friesverzetsmuseum.nl